Nincs és mégis van? A szabadidő nyomában

Látogatás a leánykollégiumban

— Aki becsületesen tanul, annak nincs sosem szabadideje — hangzik az egyik vélemény.

— Mi az, hogy szabadidő? Egy gyári munkás, vagy hivatalnok nyolc órát dolgozik általában, ha nem túlórázik. Nyolc órát pihen és a többit szórakozással töltheté, de utaznia kell, magánügyeit intézni — vagy ez már a szabadidő terhére történik?

— Aki tanul — komolyan, nemcsak ímmel-ámmal — az nehezen tudja meghatározni, hogy szabadidejét tölti-e vagy sem, mert a kettő összefolyik. Ha beszélhetünk egyáltalán szabadidőről.

— Van is meg nincs is? Hogyan?

Persze ez a másik „nőiesebb" kedvtelés sem megvetendő. Ez a három kollégista kislány egy szobában lakik s szabadidejében szívesen köt, horgol. Hol egy pulóver készül, hol egy csipketerítőcske az asztalra. Mindjárt otthonosabb így a „lányszoba" a kollégiumban is.

Azért nem lehet mindig tanulni. Különösen, ha ilyen szépen, melengetően süt a tavaszi nap. Ez a három III. éves gyógyszerészhallgató a Jancsó kollégiumból jött ki ide, a múzeumlépcsőre, kicsit sütkérezni. S közben — ha már hárman vannak — jólesik egy kis ultizás.

Nehéz mostanában a jogászoknak. Ősdél nélkül maradtak a végetérni nem akaró emeletráépítés miatt. Szávay Marica és Szilágyi Magdolna III. éves joghallgató például a Tisza presszóban fekete mellett üldögélve készül a beszámolóra.

Ez az amit úgy szoktak mondani: összekötik a hasznost a kellemessel...

A szabadidejét ki-ki kedvtelése, hajlandósága szerint szokta eltölteni. A kíváncsi fotoriporter megtudta, hogy például a képen látható Felföldy Anikó I. éves bölcsész szabadidejében a művészetnek hódol, az Egyetemi Könyvtár folyóiratolvasójában az irodalmi és művészeti lapokat tanulmányozza át. Hobbynak nem is haszontalan ez a passzió!

Van akinek persze a kollégiumi társalgó közelebb lévén, mint a Tisza presszó, jobban megfelel a tanulásra. Ezek a lányok már a vizsgákra készülnek. Elkezdték jókor idejében. S igazuk van! Jobb félni, mint megijedni — ezt tartja a közmondás. Még szabadidőben is.

— Aki nagyon akarja, annak van!

— Túlterheltek vagyunk...

Az érem két oldala

Oktatóknak és hallgatóknak erről különböző a véleménye. Vitáztak már és vitáznak ma is számtalan alkalommal a túlterheltségről, a kötelező olvasmányok halmazáról, amit a legjobb képességűek is csak úgy tudnak »átvenni« — azaz elolvasni és kijegyzetelni! —, ha szabadidejüket erre áldozzák teljesen. A tanárok elismerik-e ezt vagy sem, az most mellékes kérdés. Az a lényeg, hogy többségük megköveteli a kiírt »kötelezők« ismeretét, mert az alapvető követelmény. A szemináriumokról sem lehet »lógni«, mert a sűrű katalógusok és az ülésrendek minden esetben szigorúan ellenőrzik a hiányzókat. A készülést sem lehet elhanyagolni, ami természetes is.

A hallgatók panaszkodnak: erre sem érünk rá, arra sem. Ám tavasszal tele van velük a Tiszapart, kiülnek napozni a múzeumlépcsőre, sétálnak a korzón, ott látjuk őket a színház nézőterén és a mozikban, órák hosszat elüldögélnek a presszóban — kettesben vagy társaságban — feketét szürcsölnek és konyakot hörpintenek, kényelmesen megvacsoráznak az egyetemi éteremben, a fodrászhoz és a szabóhoz rendszeresen elmennek, jut idő a házibulikra és a bálakra is. Nemcsak farsang idején.

Hogy lehet ez? Mégiscsak van szabadidő? A Pedagógiai Főiskola Petőfi Sándor kollégiumában megkérdeztünk néhány lányt, mi erről a véleményük?

— Szabadidő? — csodálkoznak a kérdésen, kicsit gondolkoznak aztán megered a beszéd.

Jogos panaszok...

— Magyar—orosz—zene szakos vagyok — kezdi V. B. — heti ötven órám van. Diákbizottsági tag vagyok, énekkarra járok, olvasnom kellene sokat, hiszen anélkül, mit ér a magyar-szak, de mikor és miből. Sok regényt nem lehet megkapni, mégha az összes szegedi könyvtárat végigjárja is. Időnként moziba és színházba járok, meg koncertekre.

— Magyar—orosz és testnevelés a szakom mondja M. Zs. Sok időt elvesz az aktív sportolás. Vasárnap, amikor a többiek pihennek, vagy szórakoznak, nekünk versenyezni kell. Nem esik nehezemre, hiszen szeretem. Csak másra nem jut időm. Nem egészséges dolog ez a három szak. Nem tudom, ki találta ki! Nem tudjuk egyiket sem elvégezni tökéletesen.

— Órára pontosan kell járni. Ez nem is lenne baj — jegyzi meg Sz. N. — csak sok esetben nem folyamatosak. Egy-egy lukas órát nem igen tudunk kihasználni. Itt a kollégiumban pedig igazán nem lehet unatkozni. Ha jó műsor van a tévében, alig lehet beférni. Szombatonként pedig mosás, vasalás, tisztálkodás vesz el sok időt.

— Az bizonyos, hogy kevés szabadidőnk van, amikor ténylegesen kikapcsolódhatnánk és erőt gyűjthetnénk a további tanuláshoz — vallja B. V. — Azoknak pedig, akiknek valamilyen közösségi megbízatásuk van szinte semmire nem jut idejük. Színházba és moziba ha el akarunk menni, mindig rohanni kell, vagy valamit elhanyagolni miatta.

Utóiratként

Ezeket mondották. Amikor kiléptem a kollégium kapuján és szétnéztem itt is ott is beszélgető párokat láttam. Nem úgy társalogtak, mint akiknek sürgős dolguk lenne még aznap. Igaz, kell egy kis kikapcsolódás. Vagy ezek kivételek voltak?

Számomra a matematika: szórakozás!...

Beszélgetés az ország legfiatalabb egyetemistájával

Máté Attila, a szegedi Radnóti Miklós Gimnázium másodikos tanulója 1963 nyarán, matematikus tehetségének előnyösen gyorsabb kibontakoztatása végett, miniszteri engedéllyel érettségi vizsgát tehetett. Szeptembertől kezdve már a József Attila Tudományegyetem alkalmazott matematika szakának első éves hallgatója. 16 éves egyetemista! Erre eddig még nem volt precedens a magyar állami oktatás történetében. Annak idején a fővárosi sajtóorgánumok is szenzációs, többhasábos cikkekkel számoltak be a valóban nem mindennapi eseményről.

A minap kezembe került egy német folyóirat. Az egyik képen fiatal fiú ül egy asztal mellett, ceruzával a kezében, jegyezget. Olvasom a magyarázó szöveget: »A 16 éves szegedi matematikafenomén, Attila Máté, aki már az egyetem padjai között készül újabb nagy feladatok legyűrésére.«

Itt él tehát köztünk egy olyan fiú, akiről még a külföldi sajtó is elismeréssel ír, s akit végeredményben alig-alig ismerünk. Elkapott a kíváncsiság, s ettől sarkallva csöngettem be a Felső-Tiszapart 32. sz. ház kapuján. Szőke, félrefésült hajú, szemüveges fiú nyitott ajtót. Kölcsönös bemutatkozás után szívélyesen betesékelt egy szépen berendezett, tágas szobába.

Tizenegy éves

Nehezen indul a társalgás. Kissé mintha meg lenne illetődve. Megpróbálom egy viccel feloldani a hangulatot. — Azt mondják, édesapád azzal büntetett meg tízéves korodban, ha rossz fát tettél a tűzre, hogy nem engedett integrálni. Igaz ez?

Nevet. — Butaság. Hiszen csak tizenegy éves koromtól kezdtem komolyabban foglalkozni a matematikával.

De micsoda kezdet?! Benevez az Arany Dániel matematikai versenyre, melyet középiskolásoknak írnak ki évről évre. Harmadik díjat nyer. Ekkor hatodik elemista volt. Ezt azonban nem tőle tudom meg, mintahogy a többi, későbbi versenyeken elért eredményeit sem. Rettenetesen szerény, sikerein egy mondattal átfutna. Édesapja siet segítségemre, aki előveszi Attila okleveleit. Egy egész paksaméta. Hogy csak a legjelentősebbeket említsem: 1960 — dicsérő oklevél, hetedikes korában, a Kürschák József tanulóversenyen, melyet érettségizettek számára rendeznek minden évben. 1962-ben és 63-ban már első díjat szerez ugyanezen a versenyen. Ugyancsak 1963-ban 1—2-ik a középiskolás matematikai versenyen, és még ez év nyarán részvesz a Varsóban megrendezett nemzetközi matematikai olimpián.

— Az olimpiáról ne írj — kérlel — nagyon erős volt a mezőny, gyengén szerepeltem. Nem szeretek mentegetőzni és nincs is mentségem erre. Jobbak voltak.

Megint a szüleitől tudom meg, hogy Attila középfültő gyulladással utazott Varsóba, napok óta gyógyszeren élt, de így is sikerült harmadik díjat nyernie.

A családi hagyomány

Édesapja MÁV-mérnök, kiváló dolgozó, többszörös újító, akinek a matematika a kisujjában van. Ő ismertette, szerettette meg gyermekeivel ezt a nehéz tudományt. Előfizetett matematikai lapokra, s esténként együtt tanulmányozta a család a feladatokat. A vér nem vált vízzé. Négy fia közül kettő mérnök, a harmadik matematika-fizika szakos a TTK-n, s a legkisebb, Attila, tehetségében sem kételkedik senki.

— Először kissé furcsa volt beilleszkednem az egyetemi oktatás kereteibe — veszi fel a beszélgetés szálát Attila. — Furcsa volt, hogy nem kellett naprói-napra magolni a biológiát meg a magyart. Több időm jutott a számokhoz, egyenletekhez, s én élek a lehetőségekkel. Egyébként az egyetemen hamar megbarátkoztam évfolyamtársaimmal, s soha nem éreztem, hogy fiatalabb korom miatt megkülönböztetnének.

— Az első vizsgaidőszakod? Nehéz volt?

— Hát, a matematika ment. A politikai gazdaságtan vizsgám viszont csak négyesre sikerült. Hiába, ebbe még bele kell »rázódni«.

Jól beszél németül és angolul. Rengeteget levelez külföldi fiúkkal, természetesen matematikai problémákról. Legbüszkébb azonban Erdős Pál professzorral, a Magyar Tudományos Akadémia tagjával folytatandó levelezésére. Mutat egy képeslapot. Erdős Pál professzor küldte legutóbb Vancouverből. Hátul egy mondat: »Vancouver csodálatos«. Aztán a képeslap további betűvetésre használható részén számok, képletek számomra semmitmondó áradata. Hát Attila életét teljesen kitöltik a számok, képletek, halmazok? Nem így van! Édesanyja meséli, hogy Attila a legpontosabb látogatója a tánciskolának.

— Nagyon szeretek táncolni, imádom a jó tánczenét — mondja Attila. — A dzsesszt is kedvelem, főleg Louis Armstrong dixie-landjét. A komoly zene ugyancsak leköt, Beethoven, Bartók hangversenyeit hallgatom a legszívesebben.

— Mozi, színház?

— Minden jó darabot megnézek. Filmek közül az »Előzés« tette rám a legnagyobb hatást.

— A könyvekkel hogy állsz?

— Amennyire időm engedi, olvasok. Agatha Christie regényei a slágerem.

Szórakozás?

Ha jön a jó idő, evezni, úszni jár a Tiszára, s nem hagyja ki a programból a SZEAC-stadiont sem. Veszélyes sakkpartner. Teljesen otthon van a sakkszakirodalomban. Aztán megint visszakanyarodunk a matematikához.

— Végeredményben a matematika is szórakozás a számomra. Nem fáraszt különösebben. Néha, ha elkap az »ihlet«, éjjeleken át »bütykölök« egy-egy problémán. Egyébként 1962 óta szoros kapcsolatban vagyok Fodor Géza rektorhelyettessel. A tőle kapott segítség nagy hatással van fejlődésemre. Most jelenik meg Olaszországban egy közösen kidolgozott cikkünk.

— Magyar szaklapoknak dolgozol?

— Szoktam. Most fog megjelenni egy tanulmányom, melyben a relációelmélettel kapcsolatban boncolgatok egy-két problémát. (A cikk címe: On the Theory of Relation).

— Terveid?

— Elsősorban szeretném elvégezni az egyetemet. Aztán — jó matematikus szeretnék lenni.

És azt hiszem Máté Attilának minden lehetősége megvan erre.

Sörös Frigyes